

Сидорчук Н.Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів як засіб формування акмекомпетентності у контексті єдиного європейського освітнього простору // Акмедосягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – С. 260-298.

**НІНЕЛЬ ГЕРАНДІВНА СИДОРЧУК –
ОБДАРОВАНИЙ ДОСЛІДНИК ТВОРЧОГО
РОЗВИТКУ І РЕАЛІЗАЦІЇ АКМЕОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ**

Сидорчук Нінель Герандівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, керівник науково-дослідної лабораторії акмеології освіти, Член-кореспондент громадської науково-дослідної організації "Громадська академія Акмеологічних наук" (Санкт-Петербург, Росія) (з 2002 р.); член-кореспондент (з 2013 р.), академік (дійсний член) (з 2014 р.) Української академії акмеології (м. Київ); Дійсний член Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки Полісся (з 2010 р.).

Дата народження: 14 жовтня 1962 р., м. Житомир.

Освіта, наукові звання: освіта вища, учитель математики і фізики, Житомирський державний педагогічний інститут імені Івана Франка (нині Житомирський державний університет імені Івана Франка) (1985), кандидат педагогічних наук

(2001), доктор педагогічних наук (2014), доцент кафедри педагогіки (2004).

У 2001 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему "Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів у процесі вивчення предметів педагогічного циклу".

У 2014 році успішно захистила докторську дисертацію на тему "Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору".

Наукові посади: викладач (асистент) кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту імені Івана Франка (1990-2001 рр.); старший викладач кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного інституту (з 1999 р. – університету) імені Івана Франка (2001-2002 рр.); доцент кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного університету (з 2004 р. Житомирського державного університету) імені Івана Франка (2002-2015 рр.); професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (з 2015 р.).

Навчальні дисципліни, які викладає: "Вища освіта і Болонський процес", "Педагогіка", "Етнопедагогіка", "Педагогічні технології", "Основи педагогічної майстерності", "Психологічний тренінг і фізична культура" та інші.

Наукові інтереси: історія та теорія шкільної педагогіки, педагогіки вищої школи та професійної педагогіки; історія та теорія університетської освіти; професійно-педагогічна підготовка студентів університетів; проблеми удосконалення підготовки майбутніх учителів до самоосвітньої діяльності; реформування вітчизняної освіти у контексті єдиного європейського освітнього простору; рекреаційні аспекти педагогічної галузі знань; рухова активність як складова фізичного виховання дітей та дорослих (основи скандинавської/нордичної ходьби); проблеми акмеології освіти.

Наукові та науково-методичні праці: опубліковано близько 200 наукових та науково-методичних праць, у тому числі 2 одноосібних та 15 колективних монографій, 6 навчальних посібників, 3 навчально-методичні посібники у співавторстві, 5 навчальних посібників у співавторстві, 5 методичних рекомендацій у співавторстві, 1 науковий збірник у співавторстві, 1 розділ у енциклопедичному виданні, редагування 1 збірника студентських робіт, близько 100 статей у науково-методичних збірниках та наукових часописах, 25 статей у зарубіжних виданнях (Росія, Польща, Казахстан). Основні одноосібні монографічні роботи: "Організація самоосвітньої діяльності майбутніх учителів: теорія та технологія формування" (2004), "Професійно-педагогічна підготовка студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору: історико-педагогічний аспект" (2014); колективні монографії: "Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку" (2006, 2008); "Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики" (2009); "Професійно-педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід" (2011); "Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід" (2011); "Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід" (2012); "Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі" (2012); "Інноваційність ідей А.С. Макаренка в педагогіці ХХІ століття" (2013); "Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання" (2014); "Професійна педагогічна освіта: системні дослідження" (2015) та ін. Під кер. проф. Н.Г. Сидорчук опубліковано монографію "Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект" (2008).

Професор Н.Г. Сидорчук успішно здійснює наукове керівництво аспірантами. Під керівництвом вченого захищено 7 кандидатських дисертацій.

Участь у наукових і громадських організаціях: доповіді на міжнародних симпозіумах, форумах у м. Варшаві, Кракові (Польща), Санкт-Петербурзі (Росія), Добрич (Болгарія), Семипалатинську (Казахстан) та міжнародних і всеукраїнських конференціях у м. Києві, Вінниці, Харкові, Рівному, Хмельницькому, Чернігові, Ніжині, Запоріжжі, Острозі, Житомирі, Чернівцях, Кременці, Бердичеві, Новоград-Волинському, Одесі, Коростені з напрямів: теорія та практика професійно-педагогічної освіти; професійно-педагогічна підготовка студентів університетів; теоретичні і практичні засади реформування вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів; теорія та практика акмеології освіти.

Нагороди та почесні звання: нагрудний знак "Заслужений працівник Житомирського університету імені Івана Франка" (2012 р.); Почесна грамота Міністерства освіти і науки України (2002); Почесні дипломи МОН за участь у виставці "Сучасні заклади освіти України" (2003, 2007, 2013 рр.); Почесні грамоти Житомирської обласної державної адміністрації (2007, 2009 рр.); Почесні грамоти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

4.2. СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АКМЕКОМПЕТЕНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Актуальність досліджуваної проблеми. Глобалізаційні та інтеграційні процеси, що характеризують розвиток суспільства визначають необхідність міжнародної інтеграції й у галузі освіти, що проголошено у Національній доповіді "Новий курс: реформи в Україні. 2010–2015" (2010), "Національній стратегії розвитку

освіти в Україні на 2012–2021 рр." (2012), "Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів" (2009). За таких умов метою сучасної професійної освіти, як ведучого фактора суспільного розвитку, є оволодіння майбутнім фахівцем не тільки професійною кваліфікацією, але й компетентністю, яка дає можливість "знаходити вихід у будь-яких ситуаціях та працювати в групі" [4, с. 37]. Відповідно й процес входження молодого спеціаліста в професію супроводжується не тільки оцінкою рівня його професійної кваліфікації, але й певних *професійно значущих якостей особистості*, що підвищують рівень його соціальної успішності, конкурентоспроможності на європейському ринку праці, відповідальності за результати професійної діяльності, особистісного самовираження, саморозвитку, самореалізації. Зазначений підхід у теоретичній площині поєднує мотиваційно-когнітивний та поведінковий компоненти структури особистості у процесі обґрунтування моделі майбутнього фахівця шляхом застосування *компетентнісного підходу*, який дозволяє зберігати гнучкість та автономію в архітектурі навчального плану, чим забезпечує *якість освіти та майбутньої професійної діяльності* [4, с. 37].

У країнах пострадянського простору модернізація системи освіти на засадах компетентнісного підходу відбувається в руслі загальносвітових тенденцій та визначена Болонською декларацією, а також цілим рядом міжнародних документів, що регламентують міжнародну співпрацю у галузі освіти та відзначають, що проста трансляція знань, умінь і навичок уже недостатня для підготовки кваліфікованого спеціаліста [5, с. 23-29.]. Значну увагу до проблеми *компетентнісного підходу* в підготовці фахівця в останні роки було приділено В.І. Байденко, А.А. Вербицьким, І.О. Зимньою, І.Ф. Ісаєвим, Д.А. Івановим, А.Г. Кириловим, Н.А. Селезньовою, Ю.Г. Татуром, В.Д. Шадриковим та ін.

У сучасній науці компетентність розглядають як

найважливішу умову ефективної діяльності особистості [2]; як ситуативно-діяльнісну категорію [13, с. 21]; в якості міри ефективності вирішення проблемних ситуацій [6, с. 7]; як показник здібностей людини реалізовувати свої задуми в умовах багатфакторного інформаційно-комунікаційного простору [1; 10, с. 178], як інтегровану якість особистості, яка проявляється у здатності й готовності до діяльності й базується на знаннях і досвіді [15, с. 21-26] тощо.

У контексті дослідження проблеми вдосконалення професійної підготовки сучасного фахівця обґрунтуємо використання поняття акмекомпетентності як образу та результату її реалізації.

Незважаючи на плюралізм трактувань, автори доходять висновку про некоректність ототожнення компетентності тільки зі знаннями, вміннями та навичками. Як показав попередній аналіз наукових джерел, компетентність нерозривно пов'язана з ними, але разом з тим є більш широким поняттям. На відміну від знання компетентність передбачає не просто володіння інформацією, а можливість її застосування в діяльності. Застосування до вирішення завдань різного роду відрізняє компетентність від умінь. Можливість однозначно діяти в різних ситуаціях, у тому числі ситуаціях нестандартного характеру, показує відміну компетентності від навичок. Дослідники дотримуються думки про синтез когнітивної, предметно-практичної, мотиваційної, ціннісної та особистісної складових зазначеного поняття.

У цілому ж широкий спектр сутнісних характеристик виділеної категорії відображає переорієнтацію освіти від змістово-знаннєво-предметної (дисциплінарної) парадигми до нової орієнтації на озброєння особистості готовністю й здатністю до самотворчості, ефективної життєдіяльності в широкому колі контекстів.

За таких умов поняття компетентність визначається нами як робочий образ та осучаснений результат підготовки майбутніх фахівців, в основу застосування

якого покладено універсальний підхід до розуміння сутнісної характеристики поняття *компетентності як властивості особистості* (Ю.Ф. Абрамов, Б.С. Гершунський, Ф.Г. Зіятдінова, В.Н. Кудашов, Л.Н. Лесохіна, Н.П. Пахомова, Н.С. Розов, Ю.В. Тупталов та ін.), що, з одного боку, пов'язана з базовою кваліфікацією, з іншого, дозволяє людині орієнтуватися у широкому колі питань, не обмежених вузькою спеціалізацією, забезпечує соціальну та професійну мобільність особистості, відкритість до змін та творчого пошуку, здатність до самовираження та самотворення, готовність оновлювати свої знання тощо.

Уточнюючи якісні характеристики компетентності, що задовольняють зазначеним умовам, М.А. Чошанов виділяє три основні компетентності, які є актуальними у межах наукового пошуку: критичність мислення, мобільність знання, варіативність методу, що використовується у ході вирішення функціональних завдань. *Критичність мислення* автор розглядає як здатність фахівця з безлічі рішень вибирати найбільш оптимальне, аргументовано спростовувати невірні рішення, брати під сумнів ефектні, але не ефективні рішення; *мобільність знання* передбачає здатність людини до постійного його оновлення, оволодіння новою інформацією; *варіативність методу* – фіксує вміння людини з безлічі методів і способів вирішення проблеми знайти найбільш оптимальний для даних ситуаційних умов [17, с. 4].

В умовах системи освіти компетентність як якість особистості, базуючись на інформованості людини та вміннях застосовувати інформацію у практичній діяльності, доповнюється у змістовій інтерпретації, на думку С.П. Бондара, Л.А. Липової, Ю.Г. Татура, умінням використовувати її для прийняття власних рішень [15, с. 21-26.]. За таких умов освітні орієнтації (знання, уміння, навички та досвід діяльності тих, хто навчається) мають проявлятися через *ставлення та поведінкові реакції* [11]. У такій інтерпретації компетентність не

зводиться тільки до знань чи тільки вмінь. Вона є *сферою відносин*, що існують між знанням і дією в людській практиці.

Зазначене вище дало можливість виділити ще одну важливу характеристику поняття "компетентність" – *активність* як прояв діяльнісного характеру наявних знань та досвіду (А.В. Хуторської [16, с. 110], М.Д. Ільязова [7, с. 70]). Такий підхід дозволяє реалізувати запит держави на фахівця нової формації, здатного використовувати та розвивати власні ресурси, набувати, закріплювати, контролювати, коректувати власні знання, уміння та навички, перебудовуватися в непередбачуваних умовах, проявляти волюві зусилля для досягнення необхідних значущих результатів тощо.

У межах експериментальної роботи *компетентністю* будемо називати таку *властивість особистості, що пов'язана з базовою кваліфікацією через ряд освітніх орієнтирів* (знання, уміння, навички, досвід діяльності тих, хто навчається) та *забезпечує стійкі відношення між знаннями та дією в людській практиці з перспективою їх використання для прийняття власних рішень шляхом саморегуляції та узгодження дій учасників освітнього процесу* (керівників, викладачів, студентів) *протягом усього циклу навчання, який задовольняє заздалегідь визначеним вимогам*.

У наукових роботах проблема *підготовки компетентних фахівців* отримала свій розвиток у контексті наукових положень: з позицій цілісності розвитку особистості і суспільства (Б.Г. Ананьєв, В.Г. Афанасьєв, С.М. Каган, Л.Н. Коган та ін.), діяльності фахівця (Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн та ін.), пізнавальної активності особистості (К.А. Абульханова-Славська, В.Г. Афанасьєв та ін.), її самореалізації (І.С. Кон, А.В. Петровський та ін.), особливостей особистісного творчого розвитку (А.Н. Лук, В.А. Моляко, Я.О. Пономарьов, Ю.В. Шаронін та ін.) тощо.

Для вирішення актуалізованих завдань дослідження універсальний підхід до тлумачення компетентності доповнимо концептуальними ідеями Н.В. Кузьміної, Г.С. Сазоненко, В.М. Соф'їної, які, розглядаючи компетентність з психологічної точки зору, визначають її як стійку, засновану на специфіці розумових процесів ефективного соціального досвіду, здатність *розуміти* самого себе, а також інших людей, їх взаємини та *прогнозувати* міжособистісні події [9, с. 89-90; 8; 12]. За такою змістовою характеристикою, наше бачення компетентності доповнюється *рефлексивною складовою* та дозволяє розглядати її позицій досягнення *успіху у майбутній професійній діяльності*.

У визначеному контексті для оцінки результативності *професійно-педагогічної підготовки студентів університетів* (визначення рівня досягнень та поведінкового компонента) доречно, на наш погляд, ввести поняття *акмекомпетентності* – компетентності, орієнтованої на успіх, на досягнення вершин у професійній діяльності.

А власне *акмекомпетентність* будемо розглядати як складний системний феномен, своєрідну комплексну компетентність, що включає: *ціннісно-змістові орієнтації особистості; систему професійно-значущих знань, умінь та алгоритмів дій, що формуються у ході професійно-педагогічної підготовки та впливають на успішність майбутньої професійної діяльності*.

Важливим засобом формування акмекомпетентності майбутніх фахівців є розвиток освітніх систем, зокрема, системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів [14], а одним із механізмів її модернізації є впровадження в практику діяльності вищої школи ефективних моделей, що забезпечують високий рівень продуктивності професійної діяльності, інтеграції знань, умінь, ділових та особистісних якостей майбутнього фахівця, стратегій випереджувального підходу, спрямованих на його адаптацію в сучасному динамічному суспільстві, збереження й примноження

духовних й життєвих сил, реалізацію власного творчого потенціалу.

Проблема становлення, розвитку й оновлення вищої освіти в цілому та системи професійно-педагогічної підготовки у вищих навчальних закладах зокрема знайшла широке відображення в історико-педагогічних, теоретико-методологічних, науково-методичних дослідженнях. Науковцями розглядаються: проблеми філософії вищої освіти (В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.О. Огнев'юк, П.Ю. Саух); порівняльної педагогіки (К.В. Корсак, Н.М. Лавриченко, О.І. Локшина, О.В. Матвієнко, Л.П. Пуховська, А.А. Сбруєва, О.В. Сухомлинська); історичні аспекти розбудови вищої освіти (Н.М. Дем'яненко, О.М. Джуринський, В.П. Кравець, В.К. Майборода, З.І. Хижняк); модернізації вищої освіти в Україні й зарубіжних державах (А.М. Алексюк, Л.М. Герасина, Ю.С. Давидов, Г.Г. Єфименко, М.З. Згуровський, В.І. Луговий, О.М. Новомінський); загальнодидактичні засади професійно-педагогічної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів (О.А. Абдулліна, С.І. Архангельський, С.С. Вітвицька, В.М. Галузинський, О.А. Дубасенюк, М.Б. Євтух, Н.В. Кічук, В.І. Лозова, О.Г. Мороз, Н.Г. Ничкало, О.Я. Савченко); окремі аспекти професійно-педагогічної підготовки у вищих навчальних закладах освіти (І.М. Богданова, В.М. Вергасов, О.І. Гура, В.А. Козаков, М.І. Сметанський, П.І. Сікорський, М.Ф. Степко, В.І. Юрченко); психологічні засади професійно-педагогічної підготовки в системі вищої освіти (Б.Г. Ананьєв, С.Д. Максименко, О.В. Петровський, В.А. Семиченко).

Різні аспекти реалізації системного підходу в професійно-педагогічній підготовці студентів набувають особливої актуальності й розробляються в багатьох напрямках: загальні основи теорії систем (І.В. Блауберг, В.П. Кузьмін, В.М. Садовський, А.І. Уємов, Б.С. Українцев, І.Т. Фролов, Е.Г. Юдін); вивчення особливостей педагогічних явищ (С.І. Архангельський,

А.А. Братко, М.С. Дмитрієва, Т.В. Жук, Т.А. Ільїна, Н.Ф. Тализіна); вдосконалення педагогічних систем (В.П. Беспалько, В.І. Гінецинський, В.І. Загвязинський, Н.В. Кузьміна, І.О. Колеснікова, Ю.М. Кулюткін, М.М. Поташнік, Г.С. Сухобська та ін.).

Викладені положення окреслюють пріоритетний напрям дослідження – моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, зумовлене її новими функціями в сучасному світі з урахуванням того, що система професійно-педагогічної підготовки в університетах, створених на базі вищих педагогічних навчальних закладів, має свої особливості: тут здійснюється підготовка майбутніх фахівців педагогічних і непедагогічних спеціальностей одночасно. За таких умов університетський статус для педагогічних спеціальностей посилює її наукову складову. Водночас, підготовка фахівців непедагогічних спеціальностей забезпечує спрямованість на становлення особистісних характеристик професіонала (індивідуальності, соціальної відповідальності за результати своєї професійної діяльності), оволодіння методами і прийомами професійної взаємодії, особистісного самовираження, саморозвитку, самореалізації.

Теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми. Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус окресленої проблеми передбачає визначення стратегії наукового пошуку у сенсі обґрунтування методологічних основ побудови системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів [3, с. 28]. До цих віднесено: фундаментальні теорії, ідеї та положення різних галузей наукового знання, що відображаються на філософському, загальнонауковому та конкретно-науковому рівнях дослідження: діалектика – як науково-філософська концепція пояснення найбільш загальних законів розвитку природи, суспільства та людської свідомості, її базові принципи (історизму, об'єктивності, рефлексивності, цілісності, критичності); ключові

положення системного, синергетичного підходів для аналізу функціонування педагогічних систем, обґрунтування взаємозв'язку передбачуваних та непередбачуваних подій; компетентнісний підхід як основа нової парадигми професійної підготовки фахівців, орієнтованої на формування широкого спектру професійно значущих якостей особистості, а також ефективної оцінки її результатів. Реалізація конкретних освітніх цілей ґрунтується на використанні поліпарадигмального підходу (когнітивна, діяльнісно зорієнтована, гуманістична парадигми), з позиції якого найбільш повно розглядається ступінь проблемності та концепція досліджуваного явища. Для визначення рівнів продуктивності освітніх систем, розвитку професійного потенціалу майбутнього фахівця обрано акмеологічний підхід. З метою аналізу історії термінів та позначуваних ними понять використано ідеї термінологічного підходу. Розробку процесуальних аспектів досліджуваної проблем здійснено у межах технологічного, особистісно орієнтованого та професіографічного підходів.

У зазначеному контексті всі типи ставлення людини до дійсності (теоретичні й практичні, пізнавальні й ціннісні, соціальні й екзистенціальні) гармонізує *філософія*. Подібне узгодження є необхідною умовою світорозуміння і світотворення, які мають всезагальне значення і ціннісні пріоритети, визначають на засадах гуманістично спрямованої парадигми необхідність особистісного самовираження, самоствердження людини, можливість найбільш повно й адекватно відповідати природі людського "Я".

На загальнонауковому рівні дослідження системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів використано ряд підходів, з позиції яких найбільш повно представлено проблемність та концептуальне наповнення досліджуваного феномену, екстраполяцію системи ідей визначеного наукового напрямку на предмет дослідження. Так, базові положення *системного підходу*, в основу якого покладено системність

об'єктів реального світу та системність мислення суб'єктів, визначено теоретичним підґрунтям вивчення досліджуваного явища. У такому контексті системний підхід, реалізація якого здійснюється на основі системного аналізу і синтезу, дозволяє не тільки детально розглянути загальне і часткове систем будь-яких типів та видів, але й проектувати, моделювати нові системи, формувати механізми їх цілеспрямованого функціонування та розвитку. Ефективність від застосування системного підходу проявляється у проникненні нових ідей та принципів у сучасне наукове мислення, що, в цілому, відповідає комплексному завданню дослідження – модернізації системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів.

Потреба вдосконалення та модернізації, стимулювання не тільки розвитку, але й саморозвитку за умови нелінійності перебігу відповідних процесів, що так чи інакше супроводжуються певними кризами, визначили необхідність розгляду системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів на засадах *синергетичного підходу*. Ключовим для виявлення результативності вирішення проблеми визнано використання *компетентнісного підходу*, оскільки освітнє середовище європейських країн характеризується елементарними структурними компонентами системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів через професійно-педагогічну компетентність майбутніх фахівців як результату підготовки у відповідних типах вищих навчальних закладів.

Конкретно-науковий рівень методології дослідження системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів представлено підходами, що визначають особливості конструювання досліджуваного явища. Актуалізація освітніх цілей, пов'язаних з модернізацією системи вищої освіти, у контексті досліджуваної проблеми ґрунтується на впровадженні *поліпарадигмального підходу*

та реалізується шляхом використання когнітивної, діяльнісної, гуманістичної парадигм.

Необхідність застосування на цьому рівні *акмеологічного підходу*, спрямованого на впорядкування (самоорганізацію) досліджуваної системи з метою досягнення максимального за тих чи інших умов рівня розвитку – "акме" (вершини), зумовлена станом самодетермінованого руху досліджуваного процесу. Зазначене забезпечує окреслення закономірних зв'язків між рівнями продуктивності освітніх систем, окремих навчальних закладів, викладачів та мірою розвитку акмекомпетентності випускників університетів у ході майбутньої професійної діяльності; побудову індивідуальної траєкторії досягнення професіоналізму фахівцями різних галузей господарства на основі реалізації поетапної технології. За таких умов у ході експериментальної роботи використано два його напрями: розгляд вершинних, найбільш вагомих проявів реалізації розвитку університетської освіти, її традицій та діючих чинників у поєднанні з історичним підходом, що складає підґрунтя модернізації вищої школи на сучасному етапі розвитку суспільства; виділення пріоритетів функціонування освітніх систем якості освіти, яке забезпечує процес прогнозування продуктивних результатів освітніх послуг.

Аналіз термінологічного апарату, розкриття сутності досліджуваних педагогічних явищ на основі виявлення, уточнення змісту та характеристики термінів, що їх позначають, встановлення взаємозв'язків між ними, субординації, місця в загальному поняттєвому апараті теорії, на базі якої реалізується дослідження, здійснено на основі використання *термінологічного підходу*.

Наголошено, що вдосконалення якості підготовки майбутнього фахівця залежить від створення реальних умов для засвоєння і закріплення необхідних знань, формування вмінь і навичок у навчанні, а результативність – від усвідомлення студентами сутності й різноманітності функцій процесу професійного становлення та їх інтеграції в теоретичній і практичній площинах майбутньої

професійної діяльності. Суттєвою ознакою оновлення системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів визнано її технологізацію, підґрунтям якої є реалізація *технологічного підходу*.

Проектування навчального процесу з орієнтацією на професійну діяльність забезпечує в межах досліджуваної проблеми орієнтацію професійно-педагогічної підготовки на конкретну професійну діяльність шляхом розв'язання професійно орієнтованих практичних завдань, визначає необхідність застосування положень *професіографічного підходу*.

На основі аналізу базових понять дослідження, проведеного шляхом їх поєднання *родовидовими* (порівняльна характеристики), *партитивними* (розгляд понять у межах однієї ієрархічної системи) та *асоціативними* (визначення природи відносин між поняттями у межах однієї системи) зв'язками, сформульовано базове поняття дослідження – *система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у площині єдиного європейського освітнього простору*, що розглядається як певна цілісна множина взаємопов'язаних елементів, завдяки якій на високому науковому рівні реалізуються завдання гуманізації фахової (фундаментальної) складової університетської освіти. У зазначеному контексті педагогіка як наука і навчальна дисципліна є не тільки засобом збереження культури і виробництва, але й засобом розв'язання завдань формування професійно значущих якостей особистості, які підвищують рівень її соціальної успішності, конкурентоспроможності на європейському ринку праці, відповідальності за результати професійної діяльності, особистісного саморозвитку.

Теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії освіти (В.П. Андрущенко, П.І. Антонюк, А.А. Герасимчук, М.З. Згуровський, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.С. Лутай, П.Ю. Саух); теоретико-методологічні ідеї професійної підготовки фахівця (О.О. Бодальов, Г.П. Васянович,

С.У. Гончаренко, В.І. Луговий, Н.Г. Ничкало); історико-педагогічні концепції розбудови вищої освіти (О.Є. Антонова, Н.М. Дем'яненко, О.М. Джуринський, М.В. Левківський, В.К. Майборода, О.Є. Мисечко, О.В. Сухомлинська, Н.А. Сейко, М.Д. Ярмаченко), зокрема, університетської (О.В. Глузман, О.П. Мещанінов, З.І. Хижняк); наукові засади дидактики професійної освіти (В.І. Бондар, Н.В. Гузій, К.Я. Климова, В.А. Козаков, І.Я. Лернер, П.І. Підкасистий, С.П. Семенець, Д.В. Чернілевський), професійно-педагогічної підготовки студентів університетів і вищих педагогічних навчальних закладів (О.А. Абдулліна, С.І. Архангельський, С.С. Вітвицька, В.М. Галузинський, О.А. Дубасенюк, М.Б. Євтух, В.А. Козаков, С.В. Лісова, С.І. Зінов'єв, І.А. Зязюн, О.Г. Мороз); теорії і методики модульного навчання (А.М. Алексюк, А. Гучинські, В. Зінкевічус, В.О. Огнев'юк, А.В. Фурман, П. Юцявичине); теоретичні аспекти розроблення інноваційних технологій (В.П. Беспалько, Н.П. Волкова, І.М. Дичківська, М.В. Кларін, Г.К. Селевко); концептуальні ідеї розбудови системи освіти в умовах євроінтеграційних процесів (Р.Ф. Ахметов, В.І. Байденко, Я.Я. Болюбаш, В.Г. Кремень, М.Ф. Степко); документи міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейського Союзу) щодо модернізації системи вищої освіти як підґрунтя підвищення якості професійної підготовки, нормативні документи вищих навчальних закладів.

1. Концептуальна модель. Оновлення системи професійно-педагогічної підготовки потребує аналітико-синтетичного застосування певних законів та теорій науки, використання методів та прийомів, що забезпечують можливість не тільки вивчення досліджуваного явища, але й визначення перспектив його вдосконалення та оптимального функціонування. Оскільки ключовим поняттям досліджуваного явища є "система", теоретичним підґрунтям розв'язання поставленого завдання визначимо системний підхід,

продуктом застосування якого у ході реалізації наукового пошуку є створення певної *системної концепції або концептуальної основи*.

В основу моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів з урахуванням євроінтеграційних процесів покладено поняття "багаторівневої моделі" як такої, що охоплює низку багатофункціональних підсистем (сендвіч-модель – СМ, див. рис. 1).

Шари сендвіч-моделі являють собою паралельні площини, які відповідають функціональним складовим досліджуваного явища та складаються з елементів та зв'язків між ними. За таких умов ураховуються як зв'язки, що існують у межах кожної площини, так і ті, що існують між самостійними одиницями (площинами, шарами) сендвіч-моделі.

Кожна площина СМ розглядається як самостійна модель ряду складових. Крім того, площини СМ можуть включати структури різних організаційних та функціональних складових. Зв'язки між різними площинами СМ відображають та формалізують процеси взаємодії окремих площин. Елементами СМ є вузли, вектор-мітки, ребра. Застосування саме сендвич-моделей *обумовлено* необхідністю відображати у досліджуваних моделях наявність, накладання та взаємодію у системі освіти окремих структурних одиниць, підрозділів, суб'єктів зі своїми розвиненими організаційними структурами.

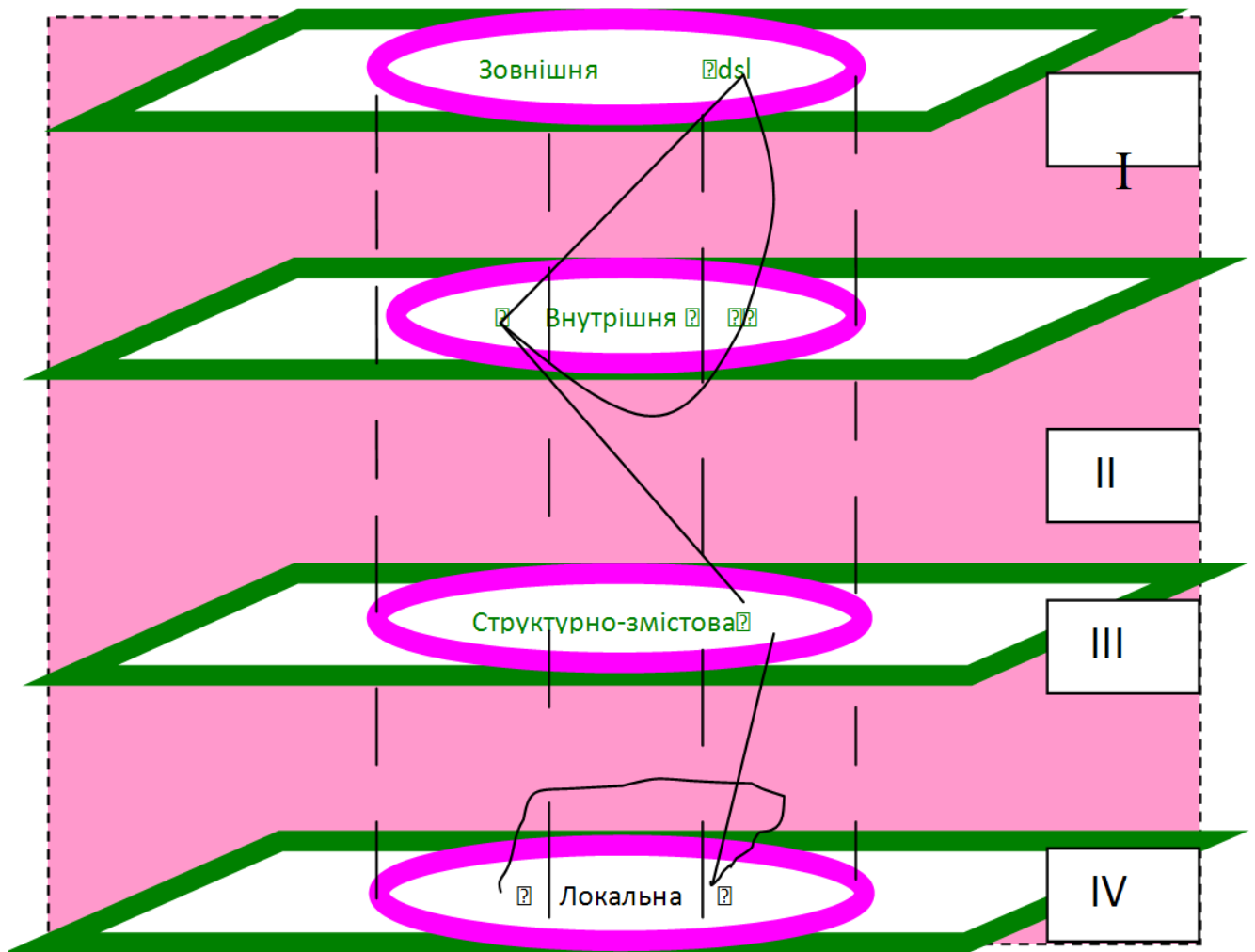

Рис. 1. Сендвіч-модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів

Модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету представлено на основі виокремлення певних функціональних підсистем:

- зовнішньої або загальноєвропейської, що являє собою систему вищої освіти Європи та враховує характер соціального середовища, соціальних умов, які ґрунтуються на багатовимірності та варіативності історичного розвитку університетської освіти, його альтернативності і, водночас, безповоротності еволюційного руху;

- внутрішньої або національної, що відображає напрями інтеграційних реформ вищої освіти в Україні, зберігає стратегічний характер та фактично визначає коло питань щодо гармонізації та нормативно-правового забезпечення цієї галузі з урахуванням необхідності

створення умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації, самореалізації;

- *структурно-змістової або інституціональної*, що характеризує цілісність професійно-педагогічної підготовки в навчальному закладі на основі спеціально підібраної, чітко окресленої, певним чином згурпованої системи елементів, які пов'язані між собою механізмом обміну сигналами (вхідними і вихідними) та спрямовані на отримання певного очікуваного результату – сформованості професійно-педагогічної компетентності студентів університетів (рис. 2);

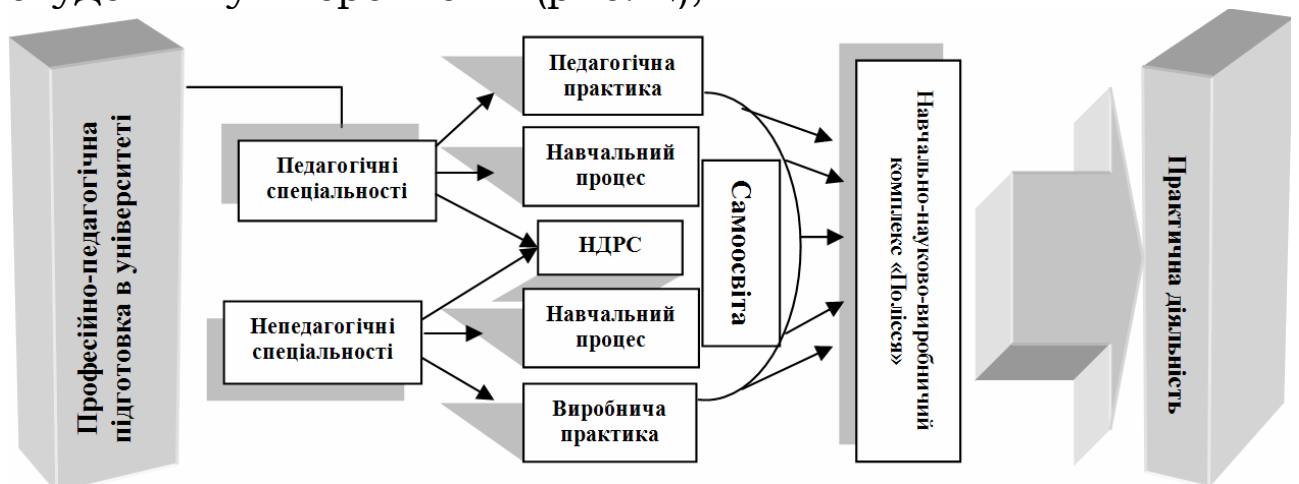

Рис. 2. Структурно-змістова підсистема моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів

- *локальної або прикладної*, яка передбачає врахування орієнтирів щодо входження в європейській освітній і науковий простір: кадрове забезпечення навчального процесу; оновлення змісту професійно-педагогічної підготовки; упровадження кредитно-модульної системи до побудови змісту освіти, запровадження об'єктивного контролю знань – як важливого засобу підвищення якості підготовки майбутніх фахівців.

2. Розроблена методика / технологія. Отримані результати комплексного теоретичного аналізу проблеми професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, вивчення рівня педагогічних знань випускників університетів, місця педагогічної складової

в системі професійної підготовки майбутніх фахівців, її значущості для реалізації професійної діяльності на вітчизняному та світовому ринках праці визначило необхідність оновлення теоретичних та практичних засад системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у цілому та її локальної складової зокрема.

Посилаючись на концепцію дослідження запропоновано *технологію впровадження авторської моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету*. Ураховуючи мету і завдання експериментальної роботи, технологію подамо у вигляді цілісної, системної сукупності сучасних суспільних вимог до якості підготовки висококваліфікованого фахівця, дій конкретного навчального закладу, відповідного загального алгоритму, що забезпечує його перехід від навчальної діяльності до професійної, трансформацію мотивів шляхом оволодіння спеціально розробленим на кредитно-модульній основі змістом навчальних дисциплін, реалізованим у відповідних формах, методах та локальних педагогічних технологіях (рис. 3).

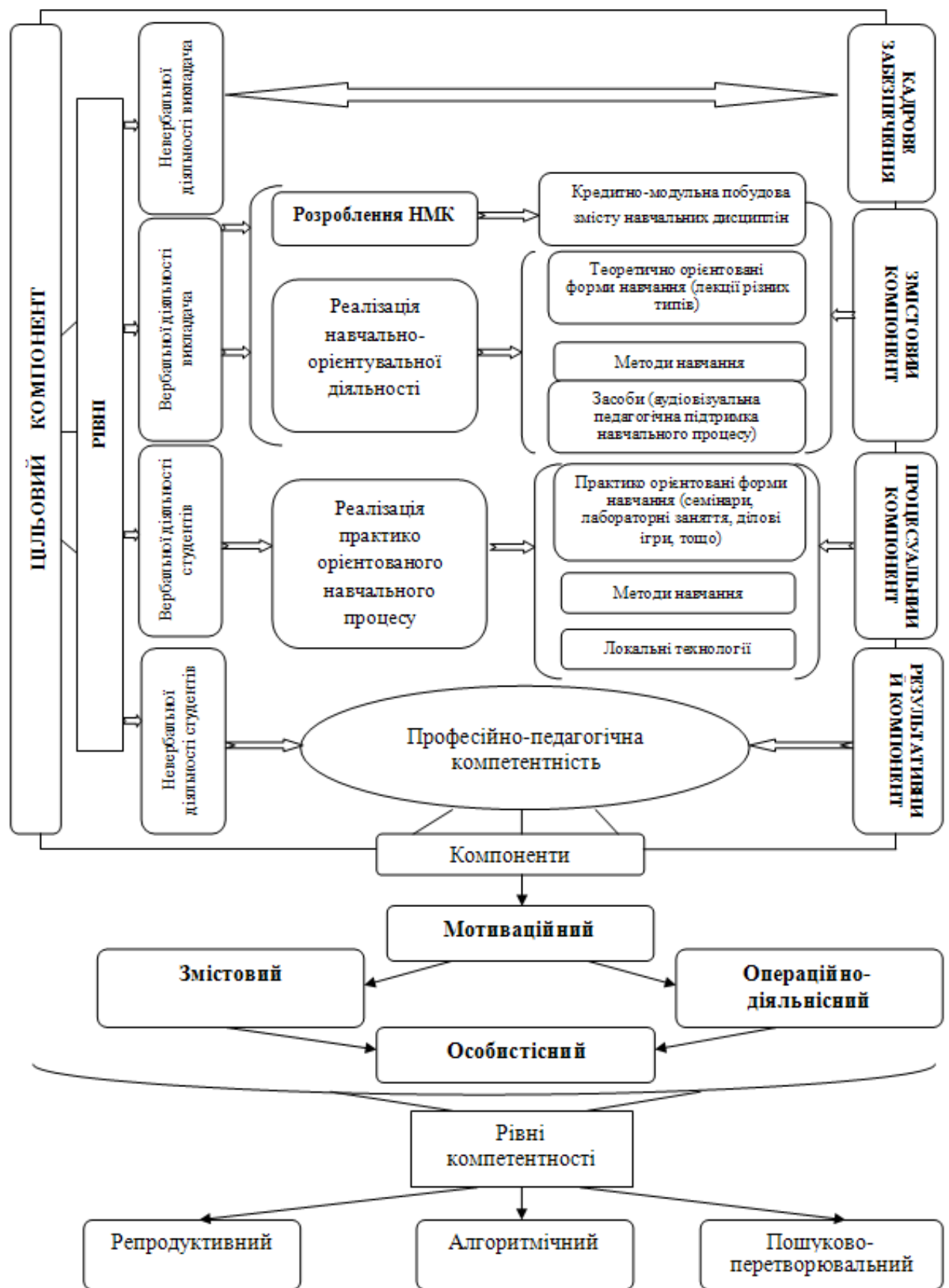

Рис. 3. Технологія впровадження сандвіч-моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів

Організаційною основою впровадження технології визначено мету, яка в методиці експериментальної роботи представлена ієрархією цілей та визначає процес цілеутворення на чотирьох рівнях: I – *невербальної діяльності викладача* (накопичення та систематизації невербального досвіду); II – *вербальної діяльності викладача* (розробка навчально-методичного забезпечення на основі кредитно-модульної технології, навчально-орієнтувальна робота); III – *вербальної діяльності студентів* (відтворення знань у практичних уміннях у ході навчальної діяльності); IV – *невербальної діяльності студентів* (відтворення знань та навичок невербального характеру, прояв властивостей та якостей особистості перспективного характеру в межах структурних компонентів інституціональної оболонки).

Зазначено, що на рівні *невербальної діяльності викладача* відбувається формування педагогічних кадрів на відповідних засадах, що передбачає здобуття базової освіти, накопичення досвіду педагогічної роботи шляхом перенесення базової освіти у площину практичної діяльності, підвищення рівня кваліфікації – стажування, навчання в аспірантурі та докторантурі, результатом якого є формування науково-педагогічного персоналу вищого навчального закладу.

Базовими напрямками діяльності викладача на *рівні його вербальної діяльності* за таких умов є:

1) розробка пакету навчально-методичного комплексу (НМК), що включає: нормативні документи і матеріали (навчальні плани, що визначають перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ECTS); послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг; графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю; робочі навчальні програми; навчально-методичні посібники; інструктивно-методичні матеріали, індивідуальні рейтингові книжки тощо;

2) навчально-орієнтувальна робота або викладання навчальних дисциплін, що передбачає застосування

теоретично орієнтованих форм навчального процесу – різних типів лекцій, кожна з яких несе певне навчальне навантаження (інформаційна, проблемна, лекція-дискусія, лекція-бесіда, лекція з розбором конкретних навчальних ситуацій, лекція-діалог, лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку, лекція-консультація, лекція-презентація та ін.), що реалізуються завдяки використанню комплексу відповідних методів навчання.

У ході впровадження авторської технології вихід на властивості та якості особистості як ключової складової професійно-педагогічної компетентності відбувається на цільовому *рівні вербальної діяльності студентів*; практико-орієнтованим підґрунтям досягнення зазначеної мети є оволодіння ними локальними навчальними технологіями. За таких умов процесуальна сторона відображає рівень володіння студентами комплексом педагогічних, загальнопедагогічних умінь, ключових умінь надпредметного характеру, забезпечує формування властивостей та якостей особистості актуального характеру, які набувають перспективної трансформації на рівні невербальної діяльності студентів.

Рівень *невербальної діяльності студентів* характеризується відтворенням знань, умінь і навичок невербального характеру, проявом властивостей та якостей особистості перспективного спрямування в межах структурних компонентів інституціональної оболонки. Його результативність підтверджує ефективність застосування авторської технології.

3. Результати впровадження. Реалізація завдань, що визначаються сучасними умовами розвитку суспільства перед університетською освітою в цілому та педагогічною зокрема, необхідністю підтримання статусу університетів в умовах конкуренції між існуючими та новоствореними закладами університетського типу з метою підвищення якості підготовки фахівців, здійснюється на рівні *локальної (прикладної) оболонки сендвіч-моделі системи професійно-педагогічної*

підготовки студентів університетів. За таких умов, її змістове наповнення потребувало проведення комплексної експериментальної роботи. Стратегічною метою експерименту стала перевірка дієвості розробленої моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів.

В основу нової парадигми професійної підготовки фахівців покладено її спрямованість не лише на забезпечення високого рівня їх кваліфікації, але й забезпечення формування професійно значущих якостей особистості, що зумовляють їх соціальну успішність, конкурентоспроможність, відповідальність за результати професійної діяльності тощо. Відповідно до компетентнісного підходу образом досліджуваного явища обрано *акмекомпетентність майбутніх фахівців*.

У результаті компонентно-структурного аналізу обґрунтовано компоненти акмекомпетентності студента університету / фахівця: *мотиваційний* (бажання здійснювати певну діяльність); *змістовий* (знання як підґрунтя для формування відповідних умінь); *операційно-діяльнісний* (система вмінь та навичок); *особистісний* (сукупність особистісних якостей і станів), які склали базовий комплекс критеріїв для визначення рівня сформованості цієї компетентності. Кожен із критеріїв представлено через конкретні показники, що комплексно уможливило визначення рівнів професійно-педагогічної діяльності студентів університетів (репродуктивний, алгоритмічний, пошуково-перетворювальний) та фахівців (репродуктивний, алгоритмічний, пошуково-перетворювальний, перетворювальний).

З метою поглиблення теоретичних висновків щодо стану професійно-педагогічної підготовки студентів університетів проведено констатувальний етап педагогічного експерименту. Його результати засвідчили, що рівень сформованості компонентів акмекомпетентності фахівців з університетською освітою (педагогічних і непедагогічних спеціальностей) не повною мірою

відповідає сучасним вимогам суспільства до підготовки фахівця.

Таблиця 1

Показники акмекомпетентності студентів університетів на початковому і завершальному етапах педагогічного експерименту (педагогічні спеціальності, відносні частоти)

Критерії	ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ГРУПА					
	Початок експерименту			Завершення експерименту		
	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний
Мотиваційний	00,90	00,74	00,61	00,99	00,86	00,73
Змістовий	00,83	00,73	00,65	00,88	00,78	00,71
Операційно-діяльнісний	00,90	00,74	00,61	00,99	00,86	00,73
Особистісний	00,67	00,60	00,45	00,76	00,69	00,55

Критерії	КОНТРОЛЬНА ГРУПА					
	Початок експерименту			Завершення експерименту		
	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний
Мотиваційний	00,90	00,74	00,61	00,93	00,79	00,66
Змістовий	00,83	00,73	00,65	00,86	00,76	00,67

Операційно-діяльнісний	00,90	00,74	00,61	00,93	00,79	00,66
Особистісний	00,67	00,59	00,45	00,71	00,63	00,49

Зроблено висновок про необхідність удосконалення професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, що й обумовив розробку авторської моделі відповідної системи. Для перевірки її ефективності в експериментальних та контрольних групах, розподіл на які реалізовано на основі базового критерію та оцінки компетентних суддів, здійснено кількісний та якісний аналіз акмекомпетентності студентів університетів (окремо педагогічних і непедагогічних спеціальностей). На етапі діагностики студентів віднесено до попередньо визначених рівнів (репродуктивний, алгоритмічний, пошуково-перетворювальний).

На основі узагальнення результатів формувального етапу експерименту з використанням методів їх статистичної обробки та порівняльного аналізу виявлено позитивну динаміку кількісних та якісних змін у структурних компонентах професійно-педагогічної компетентності студентів визначених напрямів підготовки. Кожен із них представлено системою параметрів, що оцінювалися самими студентами і незалежними експертами.

Результати експериментальної роботи засвідчили про суттєві переваги показників у респондентів експериментальних груп порівняно з контрольними. У представників обох напрямів підготовки у мотиваційній сфері підвищився ранг навчальних і професійних мотивів як особистісно значущих. Якісний показник знань студентів контрольних груп після складання курсового іспиту становив 68,9 % (педагогічні спеціальності), 67,3 % (непедагогічні спеціальності), студентів експериментальних груп – 87,5 % (педагогічні спеціальності), 85,3 % (непедагогічні спеціальності). Суттєво змінилися показники у структурі системи вмінь в експериментальних групах порівняно з контрольними (табл. 1, 2).

Таблиця 2

**Показники акмекомпетентності студентів
університетів на початковому і завершальному
етапах педагогічного експерименту (непедагогічні
спеціальності, відносні частоти)**

Критерії	ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ГРУПА					
	Початок експерименту			Завершення експерименту		
	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний
Мотиваційний	00,88	00,73	00,60	00,97	00,85	00,72
Змістовий	00,82	00,72	00,65	00,86	00,76	00,70
Операційно-діяльнісний	00,89	00,72	00,61	00,97	00,84	00,71
Особистісний	00,66	00,60	00,43	00,74	00,67	00,54

Критерії	КОНТРОЛЬНА ГРУПА					
	Початок експерименту			Завершення експерименту		
	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний	Пошуково-перетворювальний	Алгоритмічний	Репродуктивний
Мотиваційний	00,88	00,73	00,60	00,94	00,80	00,70
Змістовий	00,82	00,72	00,65	00,83	00,72	00,67
Операційно-діяльнісний	00,89	00,72	00,61	00,95	00,80	00,67
Особистісний	00,66	00,60	00,43	00,71	00,62	00,53

Узагальнення результатів формувального етапу експерименту здійснено з опорою на методику відносних частот О. Смирнова (рівень сформованості кожного з досліджуваних компонентів). Вірогідність розбіжностей рівнів сформованості професійно-педагогічної компетентності студентів університету доведено за непараметричним \tilde{H} -критерієм Краскелла-Валліса.

Результати експерименту засвідчили ефективність упровадження моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, оскільки рівень сформованості кожного з компонентів професійно-педагогічної компетентності набув позитивної динаміки.

Перспективи дослідження (з урахуванням наукових робіт аспірантів). Подальші соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство не можливі без структурної модернізації освіти і науки, значущість яких у суспільному розвитку країни визначається як об'єктивними тенденціями загальносвітового розвитку, так і внутрішньодержавними процесами. Це помітно впливає на розширення комплексу завдань, пов'язаних із розвитком освітніх систем, в тому числі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів.

Здійснюючи прогнозування подальшого розвитку системної реалізації професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті європейської інтеграції в освіті, вважаємо за доцільне враховувати попередньо обґрунтовані теоретичні висновки, згідно яких випускник університету повинен:

- розуміти цінність освіти в цілому та педагогічної зокрема у становленні та самореалізації людини в особистісному та професійному становленні;

- практично опанувати особистісно орієнтованими педагогічними технологіями як засобом оволодіння алгоритмами професійної взаємодії;

-бути зорієнтованим на перебування в ситуації неперервної освіти, самоосвіти, саморозвитку, самореалізації.

Отже, ключовим напрямом розвитку професійно-педагогічної підготовки студентів університетів повинна стати чітка орієнтація на потреби роботодавців у професійно мобільних кваліфікованих кадрах, підготовка яких відповідає б вимогам ринку праці й особистісним потребам фахівця.

Результати проведеного дослідження дали можливість обґрунтувати науково-методичні рекомендації та пропозиції щодо перспектив розвитку системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів, спрямованих на підвищення її якості, відповідного виду компетентності професійно мобільного випускника.

Для забезпечення виконання поставлених завдань необхідно на загальнодержавному рівні: створити умови для збільшення попиту населення на отримання вищої професійної освіти, що обумовлено її роллю у соціально-економічному розвитку країни; сприяти підвищенню центральної ролі університетів у розвитку культурних цінностей за умови їх визнання як центрів розвитку науки; оновити законодавчу і нормативну базу, що регламентує професійно-педагогічну підготовку студентів університетів та взаємодію соціальних партнерів; розробити новий зміст дисциплін психолого-педагогічного циклу, заснований на компетенціях, та здійснити його коригування з урахуванням потреб соціальних партнерів і потреб ринку праці; ввести до змісту університетської професійно-педагогічної підготовки професійно орієнтовані педагогічні дисципліни як засіб гуманізації фахової підготовки студентів; розробити механізми підвищення потенційних можливостей для інтелектуально обдарованої молоді отримання освіти у провідних навчальних закладах країни; впроваджувати моніторингові програми оцінки якості надання освітніх послуг.

На регіональному рівні слід забезпечити: посилення зв'язків з ринком праці; розвиток соціального партнерства (зв'язок з підприємствами та установами); підвищення ролі підприємств у навчанні кваліфікаціям, що відповідають конкретним запитам виробництва; організація стажування випускників університетів для ознайомлення з новітніми вимогами практико орієнтованої діяльності; цільову підготовку фахівців для конкретного підприємства, що підвищує можливості їх працевлаштування.

На рівні конкретного навчального закладу необхідно забезпечити: організацію навчально-виховного процесу, який би сприяв професійно-особистісному самовираженню майбутнього фахівця, його навчальній і соціальній активності; створення освітнього середовища для поєднання освіти, науки та інновацій у професійно-педагогічній підготовці студентів університетів, впровадження авторської моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів з урахуванням принципів європейського співробітництва в галузі освіти; формування мотиваційної готовності до професійної мобільності; розвиток здатності до рефлексії, прагнення до саморозвитку; формування компетенцій і знань для їх практичного застосування у конкретних ситуаціях; виховання самостійності, активності, орієнтації на моральні цінності, адаптивність; формування кадрового науково-педагогічного потенціалу навчального закладу; розробку і впровадження у навчальний процес навчально-методичного комплексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бодрова К.И. О профессиональном становлении специалиста в педагогическом вузе и совершенствовании профессиональных знаний педагогических кадров / К.И. Бодрова. – Л.: ВНИИпрофтехобразования, 1987. – 113 с.
2. Борытко Н.М. Профессионально-педагогическая компетентность педагога / Н.М. Борытко // Интернет-журнал "Эйдос". – 2007. – 30 сентября [Электронный ресурс] / С. Eidos.ru.

– Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-10.htm>
– 27.07.2010 г. – Загол. с экрана.

3. Григоренко В. Методологія математики як компонента змісту освіти і джерело розвитку мислення / Григоренко В. // Вища школа. – 2006. – № 5–6. – С. 28–33.

4. Делор Ж. Образование – сокровище сокровище. UNESCO, 1996 / Делор Ж. // Университетская книга. – 1997. – №4 – С. 37.

5. Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України. / М.З. Згуровський. – К.: НТУУ "КПІ", 2006. – 544 с.

6. Иванов Д.А. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий: [учеб. метод. пособие] / Иванов Д.А., Митрофанов К.Г., Соколова О.В. – М.: АПК и ППРО, 2005. – 101 с.

7. Ильязова М.Д. О структуре компетентности будущего специалиста / М.Д. Ильязова // Интеграция науки и высшего образования. – 2008. – № 1. – С. 67–71.

8. Кузьмина Н.В. Акмеологическая концепция развития профессиональной компетентности в вузе: [монография] / Н.В. Кузьмина, В.Н. Софьина. – СПб: Изд-во НУ "Центр стратегических исследований", 2012. – 200 с.

9. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Высш. шк., 1990. – 119 с.

10. Образовательный процесс в начальной, основной и старшей школе. Рекомендации по организации опытно-экспериментальной работы. – М.: Сентябрь, 2001. – 178 с.

11. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: [навч. посіб.] / [Бондар С.П., Момот Л.А., Липова Л.А., Головка М.І.]. – Рівне: Редакційно-видавничий центр "Теніс", 2003. – 200 с.

12. Сазоненко Г.С. Педагогіка успіху (досвід становлення акмеологічної системи ліцею) / Г.С. Сазоненко. – К.: Гнозис, 2004. 684 с.

13. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с.

14. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору: історико-педагогічний аспект : [монографія] / Н. Г. Сидорчук ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 608 с.

15. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю.Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – №3. – С. 21-26.

16. Хуторской А.В. Современная дидактика: [учеб. пособ.]. – [2-е изд., переработанное] / А.В. Хуторской. – М.: Высшая школа, 2007. – 639 с: ил.

17. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения: [метод. пособ.] / М.А. Чошанов – М.: Народное образование, 1996. – 160 с, ил. – (Библиотечка журнала "Народное образование").

БІБЛІОГРАФІЯ:

1. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : історико-педагогічний аспект : [монографія] / Н. Г. Сидорчук ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 608 с.

2. Сидорчук Н. Г. Модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті вимог єдиного європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // Професійно-педагогічна освіта : сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 51–67.

3. Сидорчук Н. Г. Історичний аспект становлення та розвитку університетської освіти / Н. Г. Сидорчук // Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : історико-педагогічний аспект : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, Н. В. Якса, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за заг. ред. Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 24–74.

4. Сидорчук Н. Г. Теоретичні засади моделі системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті вимог єдиного європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // Професійно-педагогічна освіта : сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. – [2-ге вид., доп.]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 51–70.

5. Сидорчук Н. Г. Інноваційні засади модернізації вітчизняної вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Професійна освіта : інноваційні технології та методики : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 103–113.

6. Сидорчук Н. Г. Європейський вимір української освіти / Н. Г. Сидорчук // Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова,

Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 72–80.

7. Сидорчук Н. Г. Філософія європейської освіти : український контекст реформування / Н. Г. Сидорчук // Інновації у вищій освіті : проблеми, досвід, перспективи : [монографія] / [П. Ю. Саух, О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 53–61.

8. Сидорчук Н. Г. Педагогічний аспект фахової підготовки у класичних університетах у контексті імперативів європейської освітньої моделі / Н. Г. Сидорчук // Професійна педагогічна освіта : особистісно орієнтований підхід : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 124–133.

9. Сидорчук Н. Г. Особливості професійно-педагогічної підготовки студентів університетів : креативний підхід / Н. Г. Сидорчук // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 248–263.

10. Сидорчук Н. Г. Досвід вивчення педагогічної спадщини А. С. Макаренка крізь призму євроінтеграційних процесів в освіті / Н. Г. Сидорчук // Інноваційність ідей А. С. Макаренка в педагогіці ХХІ століття : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – С. 273–284.

11. Сидорчук Н. Г. Концепція моделювання системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті / Н. Г. Сидорчук // Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : [монографія] / [Дубасенюк О. А., Антонова О. Є., Сидорчук Н. Г. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 308 с. – С. 125–159.

12. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : історико-педагогічний аспект : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, Н. В. Якса, Н. Г. Сидорчук та ін.] ; за заг. ред. Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 300 с.

13. Сидорчук Н. Г. Болонські інновації в педагогічній освіті Житомирщини / Н. Г. Сидорчук // Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення та перспективи розвитку. Житомирська область / [ред. рада вид. В. Г. Кремень (гол.) [та ін.] ; ред. кол. тому: П. Ю. Саух (гол.) [та ін.]]. – К. : Знання України, 2009. – С. 401–430.

14. Сидорчук Н. Г. Організація науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів / Н. Г. Сидорчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі : зб. наук. праць. – Рівне : Волинські обереги, 2002. – Вип. 3. – С. 117–120.

15. Сидорчук Н. Г. До питання про організацію науково-дослідної роботи студентів педагогічних навчальних закладів / Н. Г. Сидорчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць у 2-х ч. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ-Вінниця : ДОВ Вінниця, 2002. – Ч. 2. – С. 408–413.

16. Сидорчук Н. Г. Педагогічна діагностика як джерело науково-дослідної діяльності вчителя / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2003. – Вип. 11. – С. 119–121.

17. Сидорчук Н. Г. Деякі підходи до вивчення феномену науково-дослідної діяльності майбутніх учителів / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2003. – Вип. 12. – С. 74–77.

18. Сидорчук Н. Г. Обґрунтування системного підходу у дослідженні проблеми підготовки майбутніх учителів до науково-дослідної діяльності / Н. Г. Сидорчук // Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки : зб. наук. праць / [редкол. : Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін.]. – Київ-Запоріжжя, 2004. – Вип. 30. – С. 100–105.

19. Сидорчук Н. Г. Основні тенденції становлення професійної науково-дослідної діяльності вчителів (1802–1917 рр.) / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2004. – Вип. 14. – С. 23–27.

20. Сидорчук Н. Г. Основні тенденції розвитку системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету в контексті вимог єдиного європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2004. – Вип. 18. – С. 96–99.

21. Сидорчук Н. Г. Теоретико-методологічні основи побудови системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті європейської інтеграції / Н. Г. Сидорчук // Социальные технологии : Актуальные проблемы теории и практики : междунар. межвуз. сб. научн. работ / [ред. кол. : Бех В. П. и др.]. – Киев-Москва-Одесса-Запорожье, 2005. – Вып. 28. – С. 265–272.

22. Сидорчук Н. Г. Теоретичні основи побудови педагогічної системи професійно-педагогічної підготовки студентів

університетів у контексті транснаціональних проблем / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського педагогічного університету. – 2006. – Вип. 29. – С. 62–65.

23. Сидорчук Н. Г. Особливості професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Нові технології навчання : зб. наук. праць. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Вінницький соціально-економічний інститут Університету "Україна". – Київ–Вінниця, 2007. – Спец. вип. № 48. – Ч. 1. : Шляхи розвитку духовності та професіоналізму за умов глобалізації ринку освітніх послуг. – С. 374–378.

24. Сидорчук Н. Г. Університетська педагогічна освіта в контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2007. – № 33. – С. 45–49.

25. Сидорчук Н. Г. Особливості професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Сучасні інформаційні технології та методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. – Київ–Вінниця, 2008. – Вип. 20. – С. 98–105.

26. Сидорчук Н. Г. Історико-педагогічні передумови становлення освіти у найдавніші часи / Н. Г. Сидорчук // Історико-педагогічний альманах. – 2008. – № 1. – С. 35–39.

27. Сидорчук Н. Г. Математичне обґрунтування побудови системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – № 3. – С. 64–75.

28. Сидорчук Н. Г. Змістова характеристика категорії "система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів" у контексті єдиного європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2009. – № 44. – С. 64–69.

29. Сидорчук Н. Г. Місце університетської освіти у мережі європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // Педагогіка та психологія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 469. – С. 201–206.

30. Сидорчук Н. Г. Формування професійної компетентності студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Нові технології навчання : зб. наук. праць. – Київ–Вінниця, 2009. – Спец. вип. № 58. – Ч. 1. : Духовно-моральне виховання і професіоналізм особистості в сучасних умовах. –

С. 290–296.

31. Сидорчук Н. Г. Математичне моделювання як основа побудови системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – № 49. – С. 41–46.

32. Сидорчук Н. Г. Роль вищих шкіл Близького Сходу у становленні європейської університетської освіти у середні віки / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – № 54. – С. 62–65.

33. Сидорчук Н. Г. Петербурзький університет : нові підходи до хронології заснування / Н. Г. Сидорчук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки : в 2-х ч. – Київ–Вінниця, 2011. – Вип. 69. – Ч. II. – С. 252–254.

34. Сидорчук Н. Г. Історичні реалії становлення та розвитку вітчизняної університетської освіти / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2011. – № 60. – С. 96–99.

35. Сидорчук Н. Г. Педагогіка як засіб трансляції культурних надбань людства / Н. Г. Сидорчук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки : в 2-х ч. – Київ–Вінниця, 2012. – Вип. 73. – Ч. I. – С. 181–187.

36. Сидорчук Н. Г. Середньовічний університет : мистецтво педагогічної дії / Н. Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2012. – № 66. – С. 123–126.

37. Сидорчук Н. Г. Локальні технології як складова системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів / Н. Г. Сидорчук // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – Київ, 2013. – Вип. 79. – С. 91–97.

38. Сидорчук Н.Г. Університет як соціально-культурологічний феномен / Сидорчук Н.Г. // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Інститут інновац. технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України. – К., 2014 – № 81. – С. 171–175.

39. Сидорчук Н.Г. Національна рамка кваліфікацій: порівняльний аналіз досвіду України та Польщі / Нінель Сидорчук // Українська полоністика. – 2014. – Випуск 11. – С. 264–269.

40. Сидорчук Н.Г. Інтеграційні процеси в освіті як полікультурна проблема / Н.Г. Сидорчук // Проблеми освіти: зб. наук. праць. – Вип. 82 – Вінниця-Київ, 2015. – 308 с. – С. 230-233.

41. Сидорчук Н.Г. Компетентнісний підхід як ключова парадигма удосконалення підготовки професійних кадрів / Н.Г. Сидорчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2015. – Випуск 2 (80). – С. 26-30.

42. Сидорчук Н.Г. Науковий доробок М.М. Миклухо-Маклая як підґрунтя становлення акмеологічної галузі знань / Сидорчук Н.Г. // Проблеми освіти: зб. наук. праць. – Вип. 82. – Вінниця-Київ, 2015. – Вип. 84. – С. 309-312.

43. Сидорчук Н.Г. Порівняльний аналіз понять "компетенція" та "компетентність" як складних психолого-педагогічних феноменів / Н.Г. Сидорчук // Проблеми освіти: зб. наук. праць. – Вип. 84 (Спецвипуск). – Вінниця-Київ, 2015. – С. 78-81.

44. Сидорчук Н.Г. Культурологічні аспекти удосконалення підготовки професійних кадрів в навчальних закладах університетського типу / Сидорчук Н.Г. // Проблеми освіти: наук.-метод. збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2015. – Вип. 85. – С. 174-178.

45. Сидорчук Н.Г. Взаємодія українського та польського організованого молодіжного руху крізь призму історичних реалій (XIX – початок XX ст.) / Нінель Сидорчук // Українська полоністика. – 2015. – Випуск 12. – С. 70-77. – (Педагогічні науки).

46. Сидорчук Н.Г. Рекреалогія: гармонізація духовної та фізичної складової у розвитку особистості / Сидорчук Н.Г. // Проблеми освіти: наук.-метод. збірник / Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – К., 2016. – Вип. 86. – С. 475-479.

47. Сидорчук Н. Г. Социально-экономические предпосылки и основные тенденции становления профессиональной научно-исследовательской деятельности учителя (1802–1917 гг.) / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2002 / [под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева]. – СПб. : Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 2002. – Вып. 7. – С. 181–189.

48. Сидорчук Н. Г. Профессиональная педагогическая деятельность: сущность и современные подходы / Н. Г. Сидорчук, А. А. Дубасенюк // Акмеология 2002 / [под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева]. – СПб. : Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 2002. – Вып. 7. – С. 94–101.

49. Сидорчук Н. Г. Организация научно-исследовательской работы будущих учителей в процессе изучения дисциплин педагогического цикла / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2003 / [под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева]. – СПб. : Санкт-

Петербургская Акмеологическая Академия, 2003. – Вып. 8. – С. 219–230.

50. Сидорчук Н. Г. Организация научно-исследовательской работы студентов в университетах Украины XIX столетия / Н. Г. Сидорчук // VII Царскосельские чтения : материалы междунар. науч.-практ. конф. / [под общ. ред. проф. В. Н. Скворцова]. – СПб., 2003. – Т. IV. – С. 117–119.

51. Сидорчук Н. Г. Некоторые подходы к изучению феномена научно-исследовательской деятельности / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2004 / [под ред. Н. В. Кузьминой, А. М. Зимичева]. – СПб. : Санкт-Петербургская Акмеологическая Академия, 2004. – Вып. 10. – С. 229–234.

52. Сидорчук Н. Г. Теоретические и практические основы построения акмеологического маршрута профессиональной педагогической подготовки / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2006. Методологические и методические проблемы / [под ред. Н. В. Кузьминой, Л. И. Дубровиной]. – СПб. : Изд-во ЦСИ, 2006. – Вып. 11. – С. 139–151.

53. Сидорчук Н. Г. Некоторые аспекты построения акмеологического маршрута профессионально-педагогической подготовки студентов университетов в контексте евроинтеграционных процессов / Н. Г. Сидорчук // Акмеология развития / [под общ. ред. В. Н. Гладковой, С. Д. Пожарского]. – СПб., 2006. – С. 354–361.

54. Сидорчук Н. Г. Повышение качества системы профессионально-педагогической подготовки студентов университетов / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2007. Методологические и методические проблемы / [под ред. Н. В. Кузьминой, Л. И. Дубровиной]. – СПб. : Изд-во ЦСИ, 2007. – Вып. 12. – С. 92–97.

55. Сидорчук Н. Г. Теоретические основы построения модели профессионально-педагогической подготовки студентов университетов / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2008. Методологические и методические проблемы / [под ред. Н. В. Кузьминой, Е. Н. Жариновой]. – СПб. : Изд-во ЦСИ, 2008. – Вып. 13. – С. 114–118.

56. Сидорчук Н. Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів класичних університетів у контексті вимог єдиного освітнього простору / Н. Г. Сидорчук // *Paradygmaty oswiatowe i edukacja nauczycieli* / [pod redakcja : Wasyla Kremienia, Tadeusza Lewowickiego, Swietlany Sysojewej]. – Warszawa–Krakow : Wyzsza Szkoła Pedagogiczna ZNP, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, 2010. – С. 135–142.

57. Сидорчук Н. Г. Вольнский лицей : акме-исторические

факторы становления отечественного университетского образования / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2011. Методологические и методические проблемы / [под ред. Н. В. Кузьминой, Е. Н. Жариновой]. – СПб. : Изд-во НУ "Центр стратегических исследований", 2011. – Вып. 6. – С. 131–137.

58. Сидорчук Н. Г. К вопросу становления университетского образования на украинских землях / Н. Г. Сидорчук // Вестник Семипалатинского государственного педагогического института. – 2012. – № 3 (27). – С. 76–79.

59. Сидорчук Н. Г. Острожская академия – акмецентр становления университетского образования на украинских землях / Н. Г. Сидорчук // Акмеология 2013. Методологические и методические проблемы / [под ред. Н. В. Кузьминой, Е. Н. Жариновой]. – СПб. : Изд-во НУ "Центр стратегических исследований", 2013. – Вып. 22. – С. 112–117.

60. Сидорчук Н.Г. Фізична рекреація як засіб покращення якості життя людини / Нінель Сидорчук // Prosopon. – Варшава: Instytut Studiów Międzynarodowy Edukacji w Warszawie. – №7(1). – 2014. – С. 191-198.

Опубліковані праці апробаційного характеру

61. Сидорчук Н. Г. Науково-дослідна робота як шлях формування творчої особистості майбутнього вчителя / Н. Г. Сидорчук // Всебічний розвиток особистості студента: матер. наук.-практ. конф. / [за ред. акад. АПН України Д. О. Тхоржевського]. – Ірпінь, 2001. – С. 468–474.

62. Сидорчук Н. Г. Деякі аспекти організації науково-педагогічних досліджень студентів / Н. Г. Сидорчук // Основні напрями науково-педагогічного пошуку молодих дослідників України : зб. інформаційних матеріалів / [за ред. О. Є. Антонової]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – Вип. 2. – С. 7–11.

63. Сидорчук Н. Г. Наукове студентське товариство як форма підготовки майбутнього вчителя до науково-дослідної роботи / Н. Г. Сидорчук // Науково-дослідна робота студентів : аспект формування особистості майбутнього вченого, фахівця високої кваліфікації : зб. матер. Першої міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2002. – С. 413–417.

64. Сидорчук Н. Г. Шляхи удосконалення підготовки майбутніх учителів до науково-дослідної діяльності / Н. Г. Сидорчук // Тези доповідей XII науково-методичної конференції Житомирського військового інституту радіоелектроніки ім. С. П. Корольова / [відп. за вип. С. О. Кубицький]. – Житомир : ЖВІРЕ, 2003. – Ч. II. – С. 42–43.

65. Сидорчук Н. Г. Підготовка студентів молодших курсів до науково-дослідної роботи / Н. Г. Сидорчук // Діяльність

навчального закладу як умова розбудови освітнього простору регіону : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Чернігів : РВВ ЧДПУ, 2004. – С. 32–33.

66. Сидорчук Н. Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університету у контексті єдиного європейського освітнього простору (до питання впровадження кредитно-модульної системи організації навчання у вищих навчальних закладах України) / Н. Г. Сидорчук // Наукова школа : центр професійної підготовки педагогічних кадрів : наук. зб. / [за ред. проф. О. А. Дубасенюк]. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2005. – С. 199–214.

67. Сидорчук Н. Г. Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів : теоретико-методологічний аспект / Н. Г. Сидорчук // Модернізація вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів : зб. наук. праць учасників Всеукр. методологіч. семінару з міжнар. участю. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 54–59.

68. Сидорчук Н. Г. Математичні основи побудови системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Професійне становлення особистості : проблеми і перспективи : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. – Хмельницький : Авіст, 2007. – С. 153–156.

69. Сидорчук Н. Г. Засоби реалізації кредитно-модульної системи навчання у процесі викладання курсу "Педагогіки" студентам університету / Н. Г. Сидорчук // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. / [редкол. : В. О. Огнев'юк, Л. А. Хоружа, О. В. Караман та ін.]. – К. : КМПУ ім. Б. Г. Грінченка, 2007. – С. 107–110.

70. Сидорчук Н. Г. Акмеологічні аспекти професійно-педагогічної підготовки студентів університетів / Н. Г. Сидорчук // Акмеологія – наука XXI століття : розвиток професіоналізму : матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. / [наук. ред. : В. І. Перевозчиков]. – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. – С. 312–315.

71. Сидорчук Н. Г. Етична складова професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя : матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. / [ред. кол. : В. О. Огнев'юк, Л. А. Хоружа та ін.]. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – С. 60–63.

72. Сидорчук Н. Г. Модернізація професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті Болонського

процесу / Н. Г. Сидорчук // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції, (Київ–Житомир, 22–24 квітня 2009 р.) / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої]. – К. : КІМ, 2009. – С. 629–637.

73. Сидорчук Н. Г. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб модернізації освітніх систем на засадах євроінтеграційних процесів / Н. Г. Сидорчук // Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному освітньому просторі : зб. матер. Всеукр. наук.-метод. семінару з міжнар. участю, (Кременець, 1–2 грудня 2011 р.) / [за заг. ред. Л. О. Данильчук, Т. В. Захарчук, І. Ф. Лизун]. – Кременець : Вид-во КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2011. – С. 53–56.

74. Сидорчук Н. Г. Педагогічні засади застосування особистісно-креативного підходу у професійно-педагогічній підготовці студентів університетів / Н. Г. Сидорчук // Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції ["Становлення особистості професіонала : перспективи й розвиток"], (Одеса, 24–25 лютого 2012 р.). – Одеса : видавець Бакаєв Вадим Вікторович, 2012. – С. 181–183.

75. Сидорчук Н. Г. Психолого-педагогічні засади формування особистості майбутнього фахівця у вищих навчальних закладах / Н. Г. Сидорчук // Матеріали ІІ міжнародної науково-практичної конференції ["Становлення особистості професіонала : перспективи й розвиток"], (Одеса, 15–16 лютого 2013 р.). – Одеса : видавець Бакаєв Вадим Вікторович, 2013. – С. 138–140.

76. Сидорчук Н. Г. Соціально-історичні моделі університетської освіти / Н. Г. Сидорчук // Студентський історико-педагогічний альманах. Історія педагогічної освіти : виникнення, становлення, розвиток : зб. наук. праць молодих дослідників / [за ред. О. Є. Антонової, В. В. Павленко, Н. П. Щербакової]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Вип. 2. – С. 18–24.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

77. Сидорчук Н. Г. Технологія самоосвітньої діяльності майбутніх педагогів / Н. Г. Сидорчук // Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів : [навч. посіб.] : у 2-х ч. – Ч. 1 : Технології загально-педагогічної підготовки майбутніх учителів / [за заг. ред. О. А. Дубасенюк]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-тет, 2001. – С. 185–219.

78. Сидорчук Н. Г. Методика організації науково-дослідної роботи студентів / Н. Г. Сидорчук // Практикум з педагогіки : [навч. посіб. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка]. – [2-ге вид., доповн., перероб.]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – С. 47–57.

79. Сидорчук Н. Г. Методи та засоби навчання / Н. Г. Сидорчук

// Практикум з педагогіки : [навч. посіб. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка]. – [2-ге вид., доповн., перероб.]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – С. 134–148.

80. Сидорчук Н. Г. Самовиховання та самоосвіта в системі підготовки майбутнього вчителя / Н. Г. Сидорчук, О. А. Дубасенюк // Практикум з педагогіки : [навч. посіб.] / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – [2-ге вид., доповн., перероб.]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – С. 73–94.

81. Сидорчук Н. Г. Сутність процесу навчання / Н. Г. Сидорчук, О. А. Дубасенюк // Практикум з педагогіки : [навч. посіб.] / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Іванченка. – [2-ге вид., доповн., перероб.]. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – С. 108–122.

82. Естетичне виховання дітей та молоді : теорія, практика, перспективи розвитку : зб. наук. праць / [за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 560 с.

83. Сидорчук Н. Г. Післядипломна педагогічна освіта як структурний компонент освіти дорослих / Н. Г. Сидорчук, О. А. Орлова // Освіта дорослих. – 2013. – Вип. 7. – С. 231–242.

84. Сидорчук Н. Г. Італійські університети в XI–XIII століттях / Н. Г. Сидорчук // Актуальні проблеми професійно-педагогічної освіти та стратегії розвитку : зб. наук. праць / [за заг. ред. О. А. Дубасенюк, А. В. Калініної, О. Є. Антонової]. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2006. – С. 173–176.

85. Сидорчук Н. Г. До проблеми підвищення якості вищої освіти в контексті вимог європейського освітнього простору / Н. Г. Сидорчук, О. А. Чемерис // Проблема підвищення якості освіти у контексті євроінтеграційних процесів : досвід, інновації перспективи : зб. наук.-метод. праць / [за ред. О. А. Дубасенюк]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 28–36.

86. Сидорчук Н. Г. Якість європейської освіти як ціннісний орієнтир суспільства / Н. Г. Сидорчук // Ціннісні орієнтації навчальної діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у контексті сучасних вимог до освіти : наук.-метод. зб. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк, В. І. Слінчук. – Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2008. – С. 82–89.

87. Сидорчук Н. Г. Культурологічний аспект викладацької діяльності в епоху Середньовіччя / Н. Г. Сидорчук // Естетичне виховання дітей та молоді : теорія, практика, перспективи розвитку : зб. наук. праць / [за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 134–141.

88. Сидорчук Н. Г. Активний відпочинок як засіб покращення

якості життя людини / Сидорчук Нінель // Сталий розвиток: проблеми і перспективи: зб. наук. праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во "Полісся", 2015. – 365 с. – С. 233-241.

89. Сидорчук Н.Г. Психолого-педагогічні засади формування особистості студентів як майбутнього фахівця з вищою освітою / Нінель Сидорчук // Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: зб. матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець: ПП Лисенко М.М., 2015. – 2000 с. – С. 67-69.

90. Сидорчук Н.Г. Оновлення змісту педагогічних знань: рекреаційний аспект / Н.Г. Сидорчук // Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць / [ред. колегія: Добросюк І.І. (голов. ред.) та ін.]. – К.: Педагогічна думка, 2015. – Вип. 2. – 240 с. – С. 185-200.

91. Сидорчук Н.Г. Андрагогічні засади дозвілєвої діяльності / Сидорчук Н.Г. // Андрагогічний вісник: наук. електр. журнал. – 2015. – Вип. 6. – С. 192-200.

92. Сидорчук Н.Г. Цілісна концепція компетентнісного підходу :етапи становлення нової парадигми підготовки фахівців / Сидорчук Н.Г. // Сучасні тенденції і пріоритети компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти: зб. наук.-метод. праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Завязун. – Житомир: "Полісся", 2016. – У 3-х ч. – Ч. I. – 272 с. + CD. – С. 110-115.

93. Сидорчук Н.Г. Моніторинг в освіті: перспективи формування поняттєво-термінологічного апарату / Сидорчук Н.Г. // тези Всеукр. наук.-практ. конф. ["Сучасні проблеми розробки і впровадження системи моніторингу якості освітньо-виховного процесу: теоретичні основи, досвід, перспективи"], (Житомир, 30 березня 2016) / за заг. ред. Корінної Л.В. / [редактори-упорядники: Корінна Л.В., Кубинська С.А., Омелянчук А.Д., Опанасенко В.В.]. – Житомир: КЗ "Житомирський обласний ліцей-інтернат для обдар. дітей" Житомирської обласної ради, 2016. – 60 с. – С. 15-16.